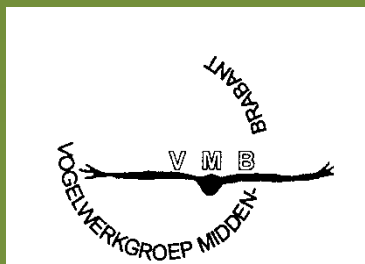

3^e jaargang
Editie gierzwaluw 1

Nieuwsbrief Vogelwerkgroep IVN Oisterwijk

Inhoud:

- Gierzwaluwweetjes
- Zwaluwtoeren
- Inspectie gierzwaluwkasten
- Dakrenovatie
- En verder .....

Contact en informatie:

Gierzwaluwoisterwijk
@gmail.com

Hannie Nilsen
06-450 35 464

Gerard van der Kaa
06-241 98 030

Gierzwaluwwerkgroep Oisterwijk

een samenwerkingsverband tussen vogelwerkgroep IVN Oisterwijk en vogelwerkgroep Midden-Brabant.

Beste gierzwaluwliehebber,

Sinds enkele dagen zijn de eerste gierzwaluwen weer in het land. Mondjesmaat, maar toch..... het begin is er. De eerste werd gezien in Gelderland op 11 april, de dag erop waren er al meerdere meldingen. Een goed moment voor onze eerste nieuwsbrief van dit jaar.

In deze nieuwsbrief vindt u een aantal interessante gierzwaluwweetjes en natuurlijk een verslag van de activiteiten van het afgelopen jaar. Want ook in de tijd dat de gierzwaluw in Afrika verblijft, gebeurt er hier nog van alles op gierzwaluwgebied.

Zo willen we komende weken nog proberen om extra camera's te plaatsen bij de gierzwaluwkasten in de Joanneskerk. Hiervoor zijn we dringend op zoek naar iemand met enige kennis op computergebied die ons hierbij zou willen helpen. Kijk op pagina 6 voor meer informatie.

Voor vragen, meldingen of tips zijn we ook dit seizoen weer bereikbaar via ons e-mailaccount in de linkerkolom.

Veel leesplezier, Gerard en Hannie

Gierzwaluwweetjes

- Wanneer komt de eerste gierzwaluw terug?
Hoewel we meestal zeggen dat de gierzwaluwen terug komen rond Koninginnedag, is er natuurlijk altijd een spreiding. Zo werd in 2012 de eerste waarneming gedaan op 2 april bij de telpost IJmeerdijk. Kijken we naar een overzicht van de afgelopen jaren, dan zien we dat de eerste gierzwaluwen soms al in maart gezien worden, maar dat in 2000 de gierzwaluw nog later terug was dan dit jaar, namelijk pas op 15 april.

2011: 31 maart

2010: **21 maart**

2009: 27 maart

2008: 6 april

2007: 10 april

2006: 7 april

2005: 31 maart

2004: 2 april

2003: 13 april

2002: 31 maart

2001: 31 maart

2000: **15 april**

- Maar voor wie vast een voorproefje wil: live-beelden vanuit de kast zijn te zien vanuit Israël: www.birds.org.il/1239-he/Birding-Israel.aspx
- En binnenkort zijn er hopelijk gierzwaluwen te zien via de webcam van 'Beleef de lente'. Ook dit jaar is er weer een camera geplaatst in de Oranjekerk in Amsterdam. Evert Pellenkoft en Thea Dammen verzorgen de weblog.
- Naast 'onze' gierzwaluw, *apus apus*, broeden in Europa nog vier andere soorten, allemaal in Zuid-Europa. De alpengierzwaluw, de vale gierzwaluw, de kaffergierzwaluw en de madeiragierzwaluw. Wereldwijd zijn er ongeveer 95 verschillende soorten.
Meer weten? Kijk dan op: <http://members.ziggo.nl/jaaplängenbach/Gierzwaluwwooudsend.html#overig> 28
- 28 Mei is er bij vogelwerkgroep Midden-Brabant een lezing over de gierzwaluw. Deze is voor iedereen toegankelijk. De lezing wordt gehouden in het Koetshuis, Torenstraat 32 in Helvoirt en begint om 20.45. Op 2 mei in is er een lezing in Vught, gebouw Schoonveld, Van de Pollstraat 5. De zaal is open vanaf 19.30 uur, aanvang lezing 20.00 uur, afsluiting om 22.00 uur.
- Van 2009-2012 zijn meer dan 300 gierzwaluwen in 9 verschillende landen voorzien van geo-locators. Het op de rug of stuit bevestigde mini-apparaatje van 0,5 - 0,6 gram registreert opkomst en ondergang van de zon en de datum. Als de vogel bij terugkomst uit het winterverblijf in Afrika weer wordt gevangen kan met die gegevens worden berekend waar ze (ongeveer) zijn geweest. De vogels worden buiten de nestplaats met mistnetten gevangen zodat ze de vangst niet met de broedplaats associëren en daar gewoon terug keren. De eerste (spectaculaire) resultaten beginnen binnen te druppelen, bijvoorbeeld een gierzwaluw die de afstand van 6.000 km tussen Liberia en Engeland in 6 dagen aflegde.
- Meer over geolocators en andere gierzwaluwonderzoeken:
  - <http://actionforswifts.blogspot.nl>
  - www.vwg midden brabant.nl
  - www.ivnoisterwijk.nl, vogelwerkgroep
  - <http://members.ziggo.nl/jaaplängenbach/Gierzwaluwwooudsend.html>
  - www.zwaluwen.info
  - www.gierzwaluwbescherming.nl

Zwaluwtoeren

Door de koude en lange winter is de groenaanplant rond de toren enigszins vertraagd, maar de komende weken hopen we deze klus in samenwerking met Brabants Landschap te klaren.

Om vandalisme en verstoring tegen te gaan, wordt er rondom een haag gepland van meidoorn. In de ruimte tussen het 'eiland' en de haag zal een akkermengsel worden gezaaid om het gebied ook voor andere vogels, vlinders en insecten aantrekkelijk te maken. Het eiland zelf zullen we kaal houden en er zal voor extra leem gezorgd worden.

Bovendien gaan we telefoonpalen met kabels plaatsen zodat er mogelijkheid voor huiszwaluwen is om zich hier te verzamelen en de jongen nog van voedsel te voorzien.

Uit onderzoek is namelijk gebleken dat de aanwezigheid van een dergelijke constructie de kans op bezetting vergroot.

Gierzwaluwkasten openbare gebouwen Oisterwijk

In 2004 zijn er door in Oisterwijk een aantal gierzwaluwkasten opgehangen bij de brandweertoren (5), het gemeentehuis (12) en de Sonnevancschool (20).

Door regelmatige observatie wisten we al dat de kasten bij de brandweer alle vijf bezet waren door gierzwaluupaartjes en dat er hier sprake was van succesvolle broedgevallen omdat we de jongen uit zagen vliegen. De kasten bij de Sonnevancschool aan de zuidkant waren vooral erg in trek waren bij huismussen, maar ook hier zagen we in 2012 een gierzwaluw in de kasten. Bij de overige kasten hebben we nooit enige vogelactiviteit gezien.

Afgelopen winter hebben we met behulp van een hoogwerker alle kasten geïnspecteerd. Gekeken is naar sporen van gierzwaluwen (nestkommetjes, keutels, eitjes) en naar nestmateriaal van andere vogels, alle kasten zijn genummerd, gefotografeerd en schoongemaakt (de nestkommetjes van de gierzwaluw hebben we uiteraard laten zitten). Verder zijn de kasten zelf en het ophangmateriaal gecontroleerd, en is de klimop (waarachter 2 kasten schuil bleken te gaan) flink gesnoeid.

Tot onze grote verrassing waren bijna alle kasten door vogels in gebruik genomen

Gemeentehuis	In de meeste kasten nestmateriaal van mezen, in één kast vonden we een spreeuwennest. De kasten lijken 's winters ook gebruikt te worden door mezen.
Brandweertoren	Alle kasten bezet door gierzwaluw
Sonnevanckschool, oostkant	Vooral mezennesten en een enkele spreeuw
Sonnevanckschool, zuidkant	Vooral nesten huismus en één gierzwaluwnest. Bovenop een nest van de huismus. In de nestkom voldoende uitwerpselen om van een broedgeval te kunnen spreken.

Wat gierzwaluwen betreft heeft deze inventarisatie geen nieuwe informatie opgeleverd. Het was bekend dat de kasten bij de brandweer alle vijf door gierzwaluwen bezocht werden, ook de bezetting van kast 14 bij de Sonnevanc-school was bekend. Wel is nu zeker dat er ook sprake is van een broedgeval. Het is niet onwaarschijnlijk dat er komend seizoen meerdere koppels hier een plaatsje zullen vinden.

Verrassend was wel dat vrijwel alle kasten in gebruik zijn genomen door vogels, zowel om te broeden als om te schuilen. Dit hebben wij bij onze inventarisaties alleen vast kunnen stellen bij de kasten aan de binnenplaats van de Sonnevanc-school (huismus en spreeuw). Het leverde een volle vuilniszak op aan nestmateriaal.

Ook de conditie van de kasten was, enkele uitzonderingen daargelaten, opvallend goed. De kasten bij de brandweer hangen onbeschut en moeten in het najaar vervangen worden.

Met dank aan Kees Pijnappels en Swaans Hoogwerkerhuur uit Tilburg.

Opmerking

Er zijn verschillende manieren van inventariseren. De makkelijkste manier die tevens de meeste en betrouwbaarste informatie geeft, is het plaatsen van camera's. Dit is uiteraard niet te verwezenlijken voor alle broedplaatsen. Inventarisatie door het observeren van invliegbewegingen zegt wel iets over de aanwezigheid van gierzwaluwen maar vertelt niet of er ook daadwerkelijk gebroed is. Tenzij men jongen ziet in de kastopening. Het controleren van gierzwaluwnestkasten buiten het broedseizoen levert dan ook waardevolle informatie op. **Openen van broedplaatsen tijdens het broedseizoen is verboden** omdat dit verstoring betekent. Gierzwaluwen zijn hier erg gevoelig voor en onderzoek heeft uitgewezen dat een aantal gierzwaluwen voor kortere of langere tijd, soms zelfs voorgoed, de nestplaats, met eieren of jongen, dan verlaten.

Onder de pannen! Een dakrenovatie in Moergestel.

Bij een gierzwaluwinventarisatie in Moergestel vorig jaar registreerden we aan de hand van invliegbewegingen maar liefst 14 waarschijnlijke nestplaatsen op één adres, 8 aan de zuidkant en 6 aan de noordkant van het huis. Net na het broedseizoen werd juist door de bewoners van dit pand een vergunning voor dakrenovatie aangevraagd. We hebben contact gezocht met bewoners, gemeente Oisterwijk en bouwbedrijf Jan van Laarhoven en in goed overleg werd besloten om de nestplaatsen bij de renovatie zoveel mogelijk te behouden. Het alternatief zou zijn om compenserende maatregelen te nemen. (Volgens huidige wetgeving moet een verloren gegane broedplaats gecompenseerd worden door vijf nieuwe nestplaatsen -Soortenstandaard Gierzwaluw, punt 3.4.1, regel 14-16) Ook zou de renovatie ruim vóór 30 april afgerond moeten zijn, omdat rond die tijd de gierzwaluwen terug komen naar hun broedruimtes.

De winter 2012-2013 was lang en koud, en we begonnen ons al zorgen te maken toen we 29 maart een telefoontje kregen van de aannemer: de dag erop, paaszaterdag, gingen ze beginnen.

Hoewel kort dag lukte het ons om vrijwilligers te vinden en de situatie aan de noordkant in kaart te brengen. Onder de dakpannen werden maar liefst 8 nestkommetjes van de gierzwaluw gevonden, precies het aantal dat we naar aanleiding van onze waarnemingen in 2012 hadden geregistreerd. Verder vonden we enkele niet-uitgekomen gierzwaluweitjes, een dood gierzwaluwjong van ongeveer 30 dagen, en 2 volledig uitgedroogde jongen van hooguit enkele dagen oud. Maar ook een flinke hoeveelheid keutels, die duiden op geslaagde broedgevallen ondanks de ligging van het dak op de zuidkant. Verder waren er nogal wat nesten van huismussen, veelal met lange stukken touw. Ook spreuwen, wespen en waarschijnlijk een koppel kauwtjes hadden onder de pannen een broedplaats gevonden.

onvolledig gierzwaluwkommetje met keutels en kapot eitje

nesten van huismus met een gierzwaluwkommetje er bovenop. In het nestmateriaal zijn stukken touw te zien.

De nestjes werden voorzichtig verwijderd nadat we de precieze locatie hadden genoteerd zodat ze na de renovatie op dezelfde plaats teruggezet zouden kunnen worden. Stukken touw werden zoveel mogelijk weggeknipt omdat gierzwaluwen hier makkelijk met hun pootjes in kunnen blijven hangen.

De meest bijzondere vondst was ongetwijfeld een gierzwaluwkommetje met wel zeer speciale eitjes (zie foto). We boffen met een aannemer als Jan van Laarhoven. Niet alleen zijn deze mannen geïnteresseerd en zeer bereid om samen te werken om de nestgelegenheid te bewaren maar daarnaast hebben ze nog humor ook. Dan sta je toch met plezier op paaszaterdag in de kou op het dak.

9 April was de noordkant aan de beurt. Bij het inventariseren waren hier 6 invlieglocaties geregistreerd. Maar deze kant was moeilijk te inventariseren. Het moest vanaf grotere afstand gebeuren, en tegen de donkere achtergrond van een ernaast gelegen huis. En aangezien deze zijde in theorie gunstiger zou zijn voor de gierzwaluwen, rekenden we er een beetje op hier meer nestjes te vinden. Maar de inventarisatie bleek perfect met de werkelijkheid overeen te komen: 6 nestjes, die qua ligging redelijk overeen kwamen met de geregistreerde invliegopeningen. Een plus voor de methode én een compliment voor de vrijwilligers die bij dit adres geteld hebben. Bij ieder kommetje lagen uitwerpselen van gierzwaluwen.

Verder vonden we ook aan deze zijde 3 totaal ingedroogde resten van zeer jonge gierzwaluwen, enkele eitjes en een oud randje van een gierzwaluwnest dat niet in gebruik leek. Twee nestkommetjes lagen pal naast elkaar. Opvallend was dat we aan deze kant van het huis veel meer wespennesten zagen, maar veel minder nestmateriaal van mus en spreekw.

Poppen van de gierzwaluwluivlieg hebben we niet ontdekt maar gezien de dakconstructie met riet was dat ook niet te verwachten. Zouden er poppen zijn, verdwijnen die makkelijk door het riet naar een lager gelegen gedeelte.

Zodra het dak gerenoveerd is en de pannen weer terug gelegd worden, zullen wij de nestkommetjes op de oude plaats terug zetten. Wordt vervolgd.

Vrijwilligers gevraagd!

Wij zijn een actieve werkgroep en kunnen altijd extra vrijwilligers gebruiken. Doordat onze activiteiten zo gevarieerd zijn, zijn er voor iedereen mogelijkheden om mee te doen. Lekker buiten op mooie zomeravonden inventariseren of liever binnen de resultaten uitwerken? Geïnteresseerden informeren over de gierzwaluw of liever informatie verzamelen? Of misschien buitenlandse artikelen vertalen? De handen uit de mouwen steken bij een bouwproject?

Eén uurtje per jaar of één uurtje per week?

Voor ieder talent hebben wij een uitdaging!

Maar vooral zijn wij op zoek naar iemand met technische computerkennis die ons kan helpen met het cameraproject in de kerk zodat we rechtstreeks de beelden uit de gierzwaluwkasten kunnen bekijken en opslaan en daardoor waardevolle informatie over de broedbiologie kunnen verzamelen.

Bent u geïnteresseerd neem dan contact met ons op via gierzwaluwoisterwijk@gmail.com of telefonisch met Hannie Nilsen (06-450 35 464) of Gerard van der Kaa (06-241 98 030)